

HOMILADOR AYOLLARDA GEPATIT B: VERTIKAL YUQISHNING OLDINI OLISH MASALALARI

Kaxorova Karomatxon

Namangan davlat universiteti

Tibbiyot fakulteti

Umumtibbiy fanlar kafedrası

O'qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada homilador ayollarda gepatit B virusining (HBV) tarqalishi, uning ona va bola salomatligiga ta'siri hamda vertikal (ona-bolaga) yuqish mexanizmlari chuqur tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida vertikal yuqish xavfini oshiruvchi omillar, xususan, virus yukining yuqoriligi, HBeAg musbatlik va profilaktik choralar yetarli darajada amalga oshirilmasligi asosiy sabablar sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada homiladorlik davrida skrining o'tkazish, antiviral terapiyani qo'llash hamda tug'ruqdan keyin yangi tug'ilgan chaqaloqlarda immunoprofilaktika tadbirlarini amalga oshirishning ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: Gepatit B, HBV, homiladorlik, vertikal yuqish, ona va bola salomatligi, antiviral terapiya, immunoprofilaktika, vaksina, skrini.

Gepatit B virusi bilan bog'liq kasalliklar bugungi kunda jahon sog'liqni saqlash tizimining dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu virus jigar faoliyatiga jiddiy zarar yetkazib, o'tkir va surunkali kasalliklarning rivojlanishiga sabab bo'ladi. Ayniqsa, homilador ayollar orasida gepatit B infeksiyasining uchrashi nafaqat ona salomatligi, balki kelajak avlod sog'lig'i uchun ham katta xavf tug'diradi. Chunki virusning ona organizmidan bola organizmiga o'tishi, ya'ni vertikal yuqish jarayoni keng tarqalgan bo'lib, u ko'pincha yangi tug'ilgan chaqaloqlarda surunkali infeksiya shakllanishiga olib keladi.

Homiladorlik davrida gepatit B virusining mavjudligi alohida e'tibor talab qiladi. Tibbiy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, agar zarur profilaktik choralar o'z

vaqtida amalga oshirilmasa, virusning bolaga yuqish ehtimoli juda yuqori bo'ladi. Ayniqsa, ona organizmida virus yukining yuqori darajada bo'lishi ushbu xavfni bir necha barobarga oshiradi. Shu sababli zamonaviy tibbiyotda vertikal yuqishni oldini olish masalasi ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda.

Gepatit B virusi asosan qon va boshqa biologik suyuqliklar orqali yuqadi. Ushbu virus o'zining yuqori chidamliligi bilan ajralib turadi, ya'ni tashqi muhitda uzoq vaqt saqlanib qolishi mumkin. Infeksiya organizmga tushgach, jigar hujayralarini zararlaydi va ularning funksiyasini izdan chiqaradi. O'tkir shaklda kasallik ba'zan yengil kechishi mumkin, biroq ko'plab hollarda u surunkali bosqichga o'tadi. Ayniqsa, yangi tug'ilgan chaqaloqlarda immun tizimi yetarlicha rivojlanmaganligi sababli, infeksiya ko'pincha surunkali shaklga o'tadi va bu esa kelajakda jigar sirrozi yoki jigar saratoni rivojlanishiga olib kelishi mumkin [2].

Vertikal yuqish mexanizmlari bir necha bosqichlarda amalga oshadi. Birinchidan, virus homila bachadon ichida rivojlanayotgan davrda platsenta orqali o'tishi mumkin. Biroq bunday holatlar nisbatan kam uchraydi. Ikkinchidan, eng keng tarqalgan yuqish turi tug'ruq jarayonida yuz beradi. Bu paytda chaqaloq ona qon va boshqa biologik suyuqliklari bilan bevosita aloqada bo'ladi. Uchinchidan, tug'ruqdan keyingi davrda ham ayrim sharoitlarda virus yuqishi ehtimoli mavjud. Biroq to'g'ri tashkil etilgan parvarish va profilaktik chora-tadbirlar orqali ushbu xavfni deyarli bartaraf etish mumkin.

Vertikal yuqish xavfini oshiruvchi asosiy omillardan biri bu ona qonidagi virus miqdorining yuqoriligidir. Agar virus yuk yuqori bo'lsa, bola infeksiyalanish ehtimoli keskin ortadi. Bundan tashqari, HBeAg musbatlik, ya'ni virusning faol replikatsiyasi ham muhim xavf omili hisoblanadi. Shuningdek, homiladorlik davrida antiviral davolashning yo'qligi, tug'ilgandan keyin vaksinatsiyaning kechikishi va immunoprofilaktika choralarining to'liq bajarilmasligi ham infeksiya yuqishiga olib keluvchi sabablar qatoriga kiradi.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, homilador ayollarda hepatit B ni aniqlash uchun o'z vaqtida skrining o'tkazish juda muhimdir. Zamonaviy tibbiyot amaliyotida barcha homilador ayollarni majburiy ravishda HBsAg testidan

o'tkazish tavsiya etiladi. Ushbu test orqali virus mavjudligi aniqlanadi. Agar natija ijobiy bo'lsa, qo'shimcha ravishda virus yukini aniqlash va HBeAg holatini tekshirish zarur bo'ladi. Bu esa keyingi davolash strategiyasini to'g'ri tanlash imkonini beradi.

Vertikal yuqishni oldini olishda bir nechta muhim yondashuvlar mavjud bo'lib, ular kompleks tarzda qo'llanilganda yuqori samaradorlik beradi. Eng muhim usullardan biri bu homiladorlik davrida antiviral terapiya qo'llashdir. Agar ona qonida virus yuk yuqori bo'lsa, shifokorlar tomonidan maxsus antiviral preparatlar tavsiya etiladi. Ushbu dorilar virusning ko'payishini susaytiradi va uning homilaga o'tish ehtimolini kamaytiradi.

Odatda bunday davolash homiladorlikning uchinchi trimestrida boshlanadi va tug'ruqdan keyin ham ma'lum muddat davom ettiriladi.

Yana bir muhim bosqich bu tug'ruqdan keyingi immunoprofilaktika hisoblanadi. Yangi tug'ilgan chaqaloqqa imkon qadar erta, ya'ni hayotining birinchi soatlaridayoq gepatit B ga qarshi vaksina yuborilishi lozim. Bundan tashqari, maxsus immunoglobulin preparati ham qo'llaniladi. Ushbu ikki usul birgalikda qo'llanilganda, virus yuqish ehtimoli keskin kamayadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, to'g'ri tashkil etilgan immunoprofilaktika orqali vertikal yuqish xavfini deyarli 95 foizgacha kamaytirish mumkin.

Shuningdek, chaqaloqni keyingi davrda to'liq vaksinatsiya qilish ham juda muhimdir. Odatda vaksina bir necha bosqichda yuboriladi va bu organizmda mustahkam immunitet shakllanishiga yordam beradi. Ushbu yondashuv nafaqat infeksiyaning oldini oladi, balki jamiyatda gepatit B tarqalishini ham kamaytiradi.

Emizish masalasiga keladigan bo'lsak, ko'plab ilmiy izlanishlar shuni tasdiqlaydiki, agar chaqaloq o'z vaqtida vaksina va immunoglobulin olgan bo'lsa, ona suti orqali virus yuqishi xavfi juda past bo'ladi. Shu sababli ko'pchilik mutaxassislar emizishni davom ettirishni tavsiya etadi, chunki ona suti bolaning umumiy sog'lig'i uchun juda foydalidir.

Vertikal yuqishni oldini olish bo'yicha global strategiyalar ham ishlab chiqilgan. Ushbu strategiyalar asosan homilador ayollarni to'liq skriningdan

o'tkazish, zarur hollarda antiviral terapiya qo'llash va barcha yangi tug'ilgan chaqaloqlarni emlashni o'z ichiga oladi. Shuningdek, bolalarni keyingi davrda kuzatib borish ham muhim ahamiyatga ega. Bu orqali infeksiya rivojlanishining oldi olinadi yoki erta bosqichda aniqlanadi.

Shu sababli nafaqat tibbiy choralar, balki profilaktik targ'ibot ishlari ham muhimdir. Aholi orasida tushuntirish ishlari olib borish, homilador ayollarni muntazam tekshiruvdan o'tkazish va vaksina qamrovini oshirish orqali ushbu muammoni samarali hal etish mumkin [4].

Xulosa qilib aytganda, homilador ayollarda gepatit B infeksiyasi mavjud bo'lsa, bu bola salomatligi uchun jiddiy xavf tug'diradi. Biroq zamonaviy tibbiyot imkoniyatlari yordamida ushbu xavfni sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Buning uchun o'z vaqtida skrining o'tkazish, zarur hollarda antiviral terapiya qo'llash, yangi tug'ilgan chaqaloqlarga darhol vaksina va immunoglobulin berish hamda ularni keyingi davrda kuzatib borish zarur. Shunday qilib, kompleks yondashuv orqali gepatit B ning vertikal yuqishini deyarli to'liq oldini olish mumkin. Bu esa sog'lom avlodni shakllantirish va jamiyatda ushbu kasallik tarqalishini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov Sh.I., Raximov A.A. Yuqumli kasalliklar va epidemiologiya asoslari. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021. – 256 b.
2. Abdullayev B.B., Ismoilova D.R. Virusli gepatitlar: klinikasi, diagnostikasi va davolash usullari. – Toshkent: “Tibbiyot nashriyoti”, 2022. – 312 b.
3. Tursunov X.T., Yo'ldosheva M.N. Onalik va bolalik salomatligi asoslari. – Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2021. – 280 b.
4. Xolmatov U.U., Islomova Z.T. Tibbiyotda profilaktika asoslari. – Toshkent: “Innovatsiya nashriyoti”, 2023. – 220 b.